

Утицај раста безготовинског плаћања на сиву економију

Методологија

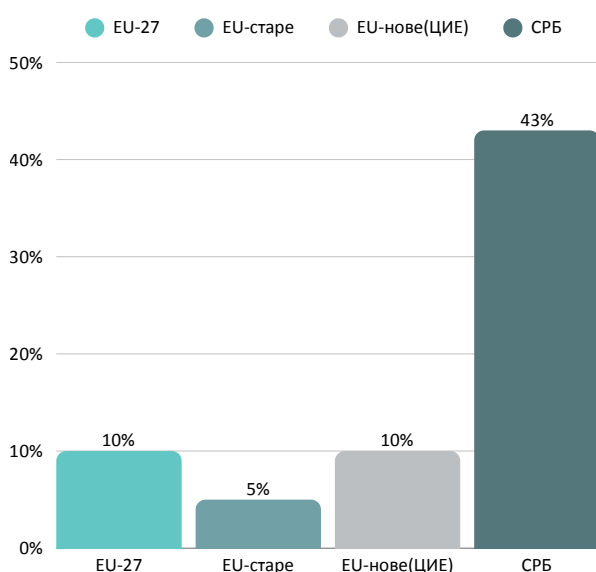
Процена утицаја развоја безготовинске економије на ниво сиве економије и на ниво пореских прихода, извршена је на основу економетријски оцењене еластичности сиве економије и безготовинске економије за скуп од 26 европских земаља, као и на основу расположивих података о висини сиве економије и развијености безготовинских метода плаћања у Србији.

Анализе у студији су засноване на званичним, међународно упоредивим подацима о нивоу сиве економије и развијености безготовинских плаћања, закључно са 2021 годином, што је последња година за коју су у време израде студије били расположиви међународно упоредиви подаци за европске земље. С обзиром на то да је након 2021. године дошло до даљег снажног развоја безготовинских плаћања и у Србији и Европи, подаци за наредне године могу се разликовати у односу на оне из 2019. године.

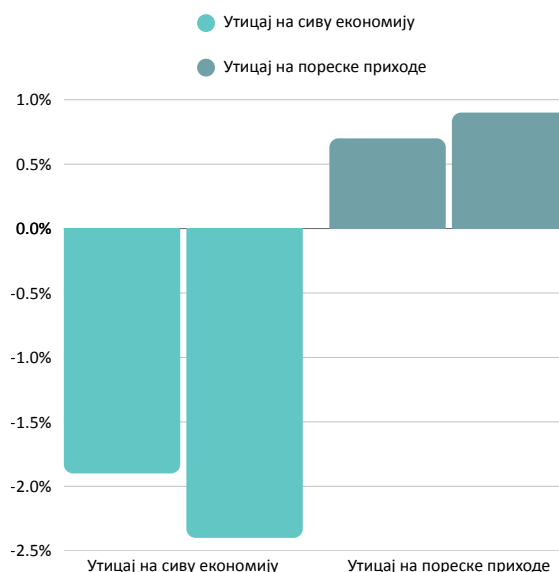
У студији су коришћени стандардни индикатори развијености безготовинских метода плаћања, који су примењивани и у другим сличним студијама публикованим од стране централних банака европских земаља, те у радовима објављеним у угледним међународним научним часописима. Приказани показатељи не обухватају неке од новијих метода плаћања (нпр. преко QR кода и сл.) будући да су неке од тих метода пуштене у функцију тек релативно скоро, те не постоје упоредиве базе података о њиховом коришћењу за шири скуп земаља и за цео посматрани период.

Студију о утицају безготовинских плаћања на сиву економију урадили су професори Економског факултета Универзитета у Београду - Саша Ранђеловић, Милојко Арсић и Светозар Танасковић.

Графикон 1. Процена вредности безготовинског плаћања у односу на БДП (2019-2021)

Графикон 2 Утицај повећања безготовинских плаћања у Србији на ниво просека ЦИЕ

Резултати

Док се трансакције засноване на готовини могу лакше сакрити, безготовинске трансакције су лакше за праћење, због чега и теоријске и емпиријске студије сугеришу да прелазак на безготовинске методе плаћања дестимулише сиву економију, што може позитивно утицати на пореске приходе државног буџета.

Србија је у претходној деценији остварила снажан раст безготовинских плаћања, који је у неким сегментима био и већи него у упоредивим европским земљама, али је, према подацима закључно са 2021. годином Србија и даље заостајала за просеком упоредивих европских земаља у погледу финансијске укључености, развијености малопродајне инфраструктуре за безготовинска плаћања и релативне величине безготовинских трансакција у привреди.

У 2021. у укупна вредност трансакција плаћених безготовинским путем у Србији износила око 11,9% БДП-а, док је, поређења ради у земљама Централне и Источне Европе (ЦИЕ) у просеку износила 17,3% БДП-а.

380.000.000€

Очекивано повећање пореских прихода уколико би се ниво безготовинске економије у Србији изједначио са земљама ЦИЕ

Резултати студије "Утицај развоја безготовинских плаћања на сиву економију и јавне финансије у Србији" показују да повећање вредности ПОС трансакција за један посто повезано са смањењем сиве економије за 0,041%, док је повећање односа вредности ПОС трансакција према трансакцијама на банкоматима за један посто повезано са смањењем сиве економије за 0,037%.

Полазећи од јаза у развијености безготовинских плаћања у Србији и земљама Централне и источне Европе који је постојао у 2021, процењује се да би достизање просека ЦИЕ у погледу развијености безготовинских плаћања у Србији могло да утиче на смањење сиве економије за око 1,9% БДП-а, што би могло да доведе до раста пореских прихода за до 0,7% БДП-а, тј. за до око 380 милиона евра годишње.

Под претпоставком да развој безготовинских плаћања у Србији у наредном периоду буде у складу са динамиком оствареном у земљама ЦИЕ које су у овом погледу оствариле најбржи помак, процењује се да се ови резултати могу остварити за 6-7 година.

Да би се ти резултати постигли потребна је примена широког скупа мера јавних политика од регулаторних, преко финансијских до образовних

6 do 7 година

Раст безготовинских плаћања могло би да смањи сиву економију Србије за око 1,9 % БДП-а у наредних шест до седам година